

De quadam alia distinctiōe articuloꝝ fidei.

Et alia distinctiō quorundā modernoz. q̄ symbolū in quatuordecim diuidūt articulos. Diuidūt enim primū et tertium et quartum articulos supra positos / quolibz in duos. nonū vero et decimū redigūt in vñū. pur videtur distinguī symbolū nycenum qđ cantat̄ in missa. Et fm̄ hanc distinctiōez ponūt septē articuli p̄tinētes ad diuinitatē. et alij septē p̄tinētes ad hūanitatē. sic sc̄z. Nam symbolū aut est de deitate. aut de humanitate.

De septē articulis p̄tinētibz ad deitatē. Et p̄rio de p̄mo.

Si autē est de deitate. tūc p̄mus articulus est vñū deū tantū esse. Et est iste. Credo in deū. Scđs articulus est patrē esse vñū deū creatorēq; oim. Et est iste. Patrē omnipotentē / creatorē celi et terre. Et vt supra tactū est isti duo articuli fm̄ assignatōem precedentē nō sunt nisi vñū articulus. **T**ertius articulus est filiū ei⁹ vñū cum esse vñū deū sibi equalē. Et est iste. Et in Iesum xp̄m filiū ei⁹ vñūcū dñm nostrum. **Q**uart⁹ articulus est spiritū sanctū esse vñū deum ab vtroq; p̄cedentē. Et est iste. Credo in spiritū sanctū. **Q**uint⁹ articulus est deū pctā dimittere / his q̄ sunt in ecclesia et habēt cōionem ecclesie et nō alijs. Et est iste. Sanctā eccliam catholicā. Sanctoz cōionē / remissionē peccatoꝝ. Et sic vt supra tactū est cōiungūt isti duo articuli in vñū sc̄z non⁹ et decim⁹. **S**extus articulus est deū suscitaturum mortuos. Et est iste. Carnis resurrectōez. **S**eptimus articulus est deū esse remuneratōrē bonoz. Et est iste. Vitā eternā. Sub quo etiam cōprehendit̄ deum esse punitōrem maloz.

De septē articulis p̄tinētibz ad hūanitatē.

Si autē symbolū sit de humanitate. tūc articulus p̄mus est qđ xp̄s cōceptus est de spū sancto. Et est iste. Qui cōceptus est de spū sancto. **S**ecūndus articulus est filiū dei natū esse de virgine Maria. Et est iste. Natus ex maria virgine. Et vt supra tactū est isti duo articuli fm̄ assignatōem p̄cedentem

nō sunt nisi vñū articulus. **T**ertius articulus est filiū dei esse passum crucifixum mortuū et sepultū. Et est iste. Passus sub pontio pilato. crucifix⁹ mortuus et sepultus. **Q**uartus articulus est filiū dei descēdisse ad inferos. Et est iste. Descendit ad inferna. **Q**uintus articulus est filiū dei resurrexisse a mortuis. Et est iste. Tertia die resurrexit a mortuis. **S**extus articulus est filiū dei ascēdisse ad celos sedereq; ad dexterā patris. Et est iste. Ascendit ad celos sedet ad dexterā dei patris oīpōtētis. **S**eptimus articulus est filiū dei iudicaturū bonos et malos. Et est iste. Inde vēturus est iudicare viuos et mortuos.

ExPLICIT tractatus prim⁹ huius libelli qui est de expositiōe articuloꝝ fidei

Incipit tractatus scđs de decē p̄ceptis legis et eoz expositiōe

scđs de decē p̄ceptis legis et eoz expositiōe

Incipit tractatus scđs de decē p̄ceptis legis et eoz expositiōe

Quia tractatum de p̄ceptis legis summam tangēda sunt. qđ est p̄ceptum. Qualiter p̄cepta distinguātur. Expositio p̄ceptorū. De numero et sufficientia p̄ceptorū. Qualiter in ipsis p̄ceptis septē capitalia. p̄inde alia pctā p̄hibeātur.

De diffinitōe p̄cepti et eius expositiōe.

Diffinit autē p̄ceptū ab aliq̄bus sic. P̄ceptū est impium obligās ad obseruatōem rei v̄l actus impati. Extrahit radicaliter hec diffinitio a diffinitōne p̄cepti quā dat augu. libro de v̄ginitate dicens. P̄ceptū est. cui nō obedire peccatū est. **D**icit in dicta diffinitōne obligās ad obseruatōem ad d̄am cōsiliū. qđ p̄ se nūq; obligat. vt dicit augu. q̄uis per accūs id quod consulit videat̄ obligare. vt pote si in casu p̄ceptū nō possit impleri nisi fiat cōsiliū. vt si nō possim sustētare parentes. s. patrē et matrē / nisi vendā omnia tunc tenerer oī vendere. Quod quidē de se cōsiliū. nec obligat nisi in casu p̄ accūs vt exemplificatū est. **E**t si obijciatur qđ similr obligat votū ad obseruatōem / et sic

Compendiū theologie

conuenit ei precepti diffinitio. Responde
Aliquid uouere est tantū cōsiliū nec quēq;
obligat nullus enī contra suā uoluntatē
obligat ad uouendū sed qui uouerit/ ob
ligat necessario ad reddēdum. Et hoc iō
est quia reddere uotū est precepti/ sed uo
uere est cōsiliū.

De varia distincti one variaq; assignatiōe preceptorum in tabulis legis

Distinctio autē ponit varia p̄
ceptoz Joseph⁹ enī dicit qnq;
mandata esse scripta in yna ta
bula et qnq; in alia Orig. autē
ponit quatuor in yna et sex in alia Augu.
autē ponit tria in yna et septē in alia/ ut po
te tria que p̄tinēt ad deū in p̄ma tabula/ et
septē que pertinent ad primū in secunda
Et hūc modum augustinū/ seq̄tur cōmu
nis opinio. Quō enī augu. ponit tria esse
in yna tabula et septē in alia/ hoc magis di
cere uidet̄ pro dignitate q̄ p̄ scriptura. eo
q̄ tria p̄tinēt ad dilectōez dei et septem ad
dilectōem proximi. Unde si cōsiderētur
ipse tabule et eaz scriptura in se sicut cōsi
derant hebrei et iosephus/ sic ytraq; tabu
la cōtinebat quinque mandata seu p̄cepta.
Si autē considerent̄ fm respectū et relati
onē eoz ad que dicta mādata ordinabāt
cum tria ordinētur ad deū et septē ad pri
mum poterit talī sine cōsiderato/ dici tria
esse in yna et septē in alia.

Expositio prece ptorum legis Et primo primi.

Nunc autē accedēdū est ad expo
sitōz singuloz p̄ceptoz Et cū
lex p̄ceptoz posita sit p̄pter trās
gressiōes cōhibēdas (ut p̄ ad
Gal. iij. et tripl̄r transgressio fiat. s. corde
ore et ope. et hoc q̄dem tā quo ad deum. q̄
etiā quo ad primū/ ut p̄fecta sit cōhibitiō
trāsgressiōis. p̄fecta ponit̄ lex p̄hibitiō
nis et sic mandatorū seu p̄ceptoz subse
q̄tur iniūctio. Et primo q̄stum ad deū p̄
hibet̄ primū p̄ceptū cor ab idolatria. ut
deus sc̄z diligatur toto corde. Est enī de
colendo deo. Et colere deū. ut dicit glosa
est sese toto mētis affectu illi mancipare.
Et est istud. Non habebis deos alienos
corā me. Quasi dicat De hēbis deū. nō
alienū. Exponēs q̄ dixit deos subdit

Non facies tibi sculptile. i. imaginē scul
ptā. quod uocat aug⁹ idolū. neq; similitudi
nē oīm q̄ in celo sunt desup/ et que in ter
ra deorsum. et que expositō est uerbi p̄re
cedētis. Vel fm Orig. sculptile siue ido
lū est/ qd nō habet similitudinē in natu
ra sicut cymera. Similitudo autē est eoz
q̄ aliqua; hnt in natura similitudinē. ut
imago hominis uel bouis ad uerū hominē
uel ad uerū bouem/ qd uidetur per hoc qd
seq̄tur que in celo desup et que in terra de
orsum. **S**ed ex hoc uidetur q̄ p̄hibeātur
imagines que ad literā sculptilia sunt/ qz
sculptūtur. Sed n̄ uidetur q̄ anī incarnatō
nem quādo data fuit hec lex/ nulla in li
gno uel i lapide sculpti potuit incorpali
dei imago. qz imago spūs/ fingi non po
teat. Et p̄pterea ante incarnatiōem repro
bande erant imagines. Sed qz hoc fieri
potuit post incarnatiōem filij dei. p̄pter h̄
ex tūc fieri concedūtur et ab ipso quidē q̄
legem tulit et disp̄sare potuit scilicet xpo.
Uñ refert damas. q̄ xps ab agario regi mi
sit in p̄ano imaginē suam. eo q̄ pictor ab
eodē rege missus/ ad depingendū imagi
nē xpi/ nō poterat uultū eius p̄re clarita
te intueri. ut eius singula lineamenta et
membra p̄re describeret. Sed qz hec r̄
sio/ nihil omnino ap̄d ynu populū iude
um ualere quoniā nostras imagines re
prehendūt. ideo aliter dici potest. q̄ non
simpliciter prohibētur oīno fieri imagies.
Unde beda. Imagines fieri nulla litera
diuina ueruit. hāz etenī aspectus multū
cōpunctōnis soler p̄stare cōtuentib⁹. et eis
qui l̄ras ignorāt quasi uisā de xpi passio
ne exhibēt recordatiōem Salomon enim
instinctu dīno eas fecit in tēplo dei. Sed
oīno prohibētur fieri ad hūc uidelicet fi
nem ut adorētur et colātur. Unde seq̄tur
Neq; adores neq; colas ea. Ad adorādū
igitur et colendū p̄hibētur imagines fieri
Nos autē nō adoramus imagines. sed re
fertur honor et adoratiō ad imaginatū. sc̄z
ad deū uel ad sanctū eius cui⁹ est imago.
ut dicit augu. lib. iij. de doctrina xpiana.
Seq̄tur Nō adorabis neq; coles Inē
que sic distingue. Non adorabis sc̄z uene
ratōne corpis. ut inclinādo eis uel genu
flectendo. Neq; coles sc̄z affectōne mētis
Unde glosa Aliud est colere aliud est adora
re. Potest quis inuitus uel adulādo regi
bus idolatris/ uel tormētis uictus/ ado

rare: cum tamē sciatur idolū nihil esse. et sic nulla mētis affectiōe ad idolū moueri. et p cōsequens nec colere. Colere enī est toto mētis affectu et studio mācipari. **S**equitur. Ego enī discretiue dicit. quasi dicat Ego nō alius. Sum dñs et iō timēdus Deus tuus et ideo diligēdus. Fortis zelotes. i. diligēs amator. **U**n deus. v. Deus tuus deus emulatoz visitās. s. puniendo iniquitates patrū scilicet non custodiētium precepta data in filios. i. puniēs etiā ipos filios. si patres ista nō custodierint. Puniri enī quādoqz filij p peccato patrū temporaliter nō eternalit. Et sic intellige illud Ezech. xviij. Filius nō portabit iniquitatem patris etc. scz eternalit. **U**el visitās peccata patrū in filios etiā eternalit. Non aut quia sunt peccata patrū. sed qz sunt peccata filioz imitantiū peccata patrū. **A**sqz in tertiam et quartā generatiōem. Hoc dicit. qz quādoqz solent patres in tertā et quartā generatiōem viuere. et plerūqz filioz vel nepotū suoz molestius ferre cruciatūs qz propositos. **E**oz qui oderūt me. i. peccatorū et maloz. Et cōtra faciēs mīam in multa milia. i. in oēs. Et ponit ibi finitū numerū pro infinito. Diligētibus me et custodiētibus precepta mea. **I**ste terminus. et ponit ibi expositiue. p id est custodiētibus. Qui enī diligit deū. precepta eius seruat. **U**nde Job. xiiij. Si quis diligit me sermo nē meū seruabit. **S**ed querit qualr istō posset dici primū preceptū. cū dilectio dei dicat primū mandatū. **M**ath. xxij. Hoc est (loquēs de dilectiōe dei) primū et maximū mandatū. Respondet qz illō mandatū de dilectiōe dei idē est cū hoc p̄cepto decalogi. **I**uber enim primū preceptum decalogi vñū deum colī et nihil ei in amore preferri. et sic idem est. vel equipollet p̄mo mādato. iuxta p̄allegatū. xxij. capitulum. **M**ath. **U**el potest dici qz dilectio speciale mandatū nō est. sed radiz stipes ceterozū. ad quod scilicet cetera mandata reducuntur. **U**nde primū mandatū dicitur nō ordine sed dignitate. i. inter cetera precipuū et maximū. cum oīa cōphendat.

Expositio secundi

precepti.

Secundū preceptū cohibz os a piurio. a blaffemia. a mendatō et est istud. Non assumes in va-

nū nomen dei tui. s. false vel superflue. vel dolose p nomē dei iurādo. vel mētendo. vel ipsum nomē blaffemando. vel puerse de deo sentiēdo. **E**t si obijciat qz fm istā expositiōem / istud p̄inet ad quintū preceptum secunde tabule. s. ad illud. Non loquaris p̄tra proximū tuū falsū testimoniu. vbi agit de piurio. **D**ic qz iurās falsum. dupl̄r peccat. **P**rimo. s. cōtra primū suū. cū decipiēdo. et isto mō ex p̄te verbi quod ordinatū est ad primū. et quo ad hoc cadit sub dicto quinto mādato seu p̄cepto secunde tabule. **I**tem secūdo peccat. inuocando ad cōfirmatiōem falsitatis vel deceptiōis / teste diuina nā veritate. et isto mō peccat i deū. et quo ad hoc habet sub isto secūdo mandato seu p̄cepto p̄me tabule. **S**ecūdo in isto loco. **N**ec enī habebit dñs hominē infontē. i. innocentē scz quin apud deū nocētis penas exoluat. s. qui assumpserit nomē dei frustra. **U**nde deuter. v. Non usurpabis nomē dei frustra. qz nō erit impunit⁹ qui sup re vana nomen dei assumpserit. **U**el nō habebit dñs infontē id est innocentē. hoc est a culpa immunē cum qz assumpserit nomen dei frustra. qz vt habet ecclias. xxij. Vir multū iurans replebit iniquitate et non discedit a domo ei⁹ plaga. **S**ed qd dicit de istis magnatis et secularib⁹ / qz cōsuetudinē hnt iurandi. nūqd trāsgrediūtur istō preceptū seu mandatū et peccat mortali. **A**liqz rident distinguēdo. dicētes qz piuriū multipliciter dicitur. s. indiscreta iuratio. vtpote quādo qs inutilr iurat verū. vel qn sine de liberatione iurat. et tūc nō credunt esse mortale peccatū. **N**ā tūc fit p̄ter preceptū. sed nō contra p̄ceptū / nisi forsan nimia eēt assuefactio. **A**lio modo sumit piuriū. vbi vel quādo qs iurat cū deliberatiōe illud qd iuramēto nō esset asserendū / imo nec simpliciter dicēdū seu loqndū. sed pot⁹ oppositū. et tūc credit esse mortale peccatū. **A**liqz distinguūt dicētes / qz piuriū multipl̄r dicitur. **U**no modo falsa iuratio. qz si fiat ex ignorantia / adhibita tamē p̄us diligētia debita / nō est peccatū. **S**ed si fiat nō adhibita diligētia debita. peccatū quidē est sed veniale. **S**i aut falsa iuratio fiat sciēter. vtpote cū mendaciū iuramēto cōfirmatur. tūc nisi tantū iocando fieret. semp est peccatū mortale. **A**lio modo dicit piuriū trāsgressio iuramēti iā facti. qd si fuit licit

Compendiū theologie

tum. semp est ipsa trāsgressio mortale peccatū. Si vero illicitū. trāsgressio illi⁹ nō est peccatū. sed illud illicitū sciēter iurasse fuit peccatū. Tertio modo dicit per iurū indiscretū iuramentū. qđ ponū (nisi alia aggrauaret circūstantia) veniale peccatū. **I**te nomē dei patris/est filius. qz ipm patrē notificat. Homē ergo dei in vanum assumit qui ipm xpm purā creaturam ponit seu asserit. qz sic ponit ipm esse vanū vel vanitatē. **U**n ad romā. viij. Vanitati subiecta est oīs creatura. Sed cum xps veritas sit. vñ Jo. xij. Ego sum via veritas et vita. nullaten⁹ poterit esse vanitas. et sic nec pura creatura. Quid ergo absurdus qđ illā firmissimā veritatē ponere vanitatē. et illud verbū virtuosum sustētans oīa vt habet ad heb. i. ponere vanū et sustētātū. **D**eniqz tertō modo nomē dei assumit ille in vanū qđ nomē xpi. vñ dicit xpīanus. p peccatū vanū reddit et mortuū. **H**omen qđpe sup hoies scriptū vt viuant ipi iuxta qđ loqitur xps apocal. iij. Et scribā sup eum nomē dei mei et nomē ciuitatis dei mei noue hierlm. que descendit de celo a deo meo. et nomen meū nouum.

Expositio tertiū pre

B **Q**uartū pceptū prinēs (cepti ad deū/cohibēs trāsgressione in ope est) **V**emento vt diē sabbati sanctifices. i. sanctū et seriatum habeas. cessando ab omni ope seruilī. **U**bi nota. qđ in qđtū sabbatū designt quietē interiorē a prauis affectōibus/et exteriorē ab oībus seruilib⁹. pter illi⁹ diei determinatōem/ morale est hoc pceptū et scriptum in corde hūano. sicut alia decalogi mandata seu pcepta. **N**atura enī dicitat esse vacandū aliqñ quieti. et orōni. et diuine laudi. Sed qz tali die. s. sabbato. et a talib⁹ rebus grossiorib⁹ abstinere/nō dicitat cōscia. sed sola exterior iussio diuina qđtum ad hoc fuit cerimoniale hoc mādatum. et soluendū. i. solui poterat. **C**irca qđ est aduertendū. qđ in dñica resurrectōnis dñice/ex statuto ecclesie mutatum est sabbatū in dñicam/ ne videremur iudaisare. Quia ex quo veritas luxit. trāsiit legē ymbra. et hoc quo ad cerimonialia. **E**t si quera⁹ quare alie iudoz festiuitates nō picipiebant in decalogo. **D**ic qđ cetere eorum festiuitates/fuerūt tantū cerimonias.

les. nec ab oībus sunt obseruāde. hoc autē pceptū/magis morale est qđ cerimoniale/iō in decalogo ad quē oēs tenent semp precipiendū erat. **S**eqtur deute. v. vñ sumit hoc pceptū. **S**ex enī dieb⁹ facies opa tua. septimo autē die qđ est dies sabbati nō facies in ea quicqđ opis. **E**t subdit rōem pcepti. **S**ex enī dieb⁹ fecit de⁹ celū et terrā. vt patz **B**en. i. et requieuit die septimo. non quasi lassus. Sed ponit ibi requieuit p cessauit. sicut dicit apoc. iij. Requiem nō hnt die ac nocte dicētia sanctus scrūs. et. i. dicere nō cessabāt. **I**ta sumit in dicto passu requieuit p cessauit. **N**ihil enī vltorius fecit nouū cui⁹ nō fecerit prius materiā vt pote te corporaliū. vel similitudinē. vt pote spiritaliū. **O**patur tñ adhuc quōtidie creatura gubernādo. vt dicit **J**oh. v. **P**ater meus vsqz modo operat et ego operor. **C**irca qđ dicit augu. lib. iij. sup **B**en. **S**ic requieuit vt nouā creaturā vltorius cōderet nullā. nō vt que cōdiderat cōtinere et gubernare cessaret. **E**t bñ dixit diei septimo. qđ est dies sabbati. et pro id est sanctificauit eū. i. sanctū et celebrē eum hīe voluit. vt scilicet nō fieret opus seruile in eo. et sic nō interdicit opus charitatis. nec necessitat⁹. **U**n patz qđ poterūt exhiberi ecclīastica sacramēta. sicut enī poterāt circūcidere sabbato. et nos etiam die dñica sacramta possimus exhibere. et opa charitatis. vt elemosinas. et opa necessitatis exercere. vt bibere comedere. (pceptū.

Expositio quarti

H **I**c quo ad deū tria ponūtur pcepta. **Q**uantū autē ad primū ponūtur septē sequētia. quozū vnū est affirmatiuū et sex sunt negatiua. **A**ffirmatiuū autē et quartū in ordine principali. sed primū in his qđ respiciūt proximū est illd. **H**onora patrem tuū et matrē tuam. **P**er qđ mādatū natura qđ corrupta est/ad ordinem naturalē reuocat. **N**ec fuit necesse hmōi pceptū dari parētibus respectu suoz filioz. **C**rescente enī virtute in filiis/decreuit virt⁹ in parentib⁹ fm naturā. et deficiētī virtuti/deficit iuste subsidiū. **U**n quia minorat virtus seu vigor in pentib⁹ et angel⁹ in filiis datur pceptū vt filij subueniāt parētib⁹. **N**ec fuit necesse dare hmōi pceptū pentib⁹ de filiis/quis priō ipsi filij fuerūt im-

potentes. qz natura etiam corrupta ad id cogit. eo qz naturalr succus ascendit a radice ad ramos et rō ecōuerso. Et Crisosto. Hoc est amor in hōib⁹ / qd est humor in arboribus. ¶ **¶** Aut ergo. Honora patrē tuum duplici. s. honore. et reuerēdo. et necessaria p̄bendo. Patrē tam spūalem q̄s carnalē. Intelligit etiā de patre deo q̄ potissime est honorādus. Un̄ mal. i. Fili⁹ honorat patrē et seru⁹ dñm. Si ergo p̄ ego sum vbi est honor me⁹. Et matrē tuā carnalē. necnō et spūalem. s. eccliam. De q̄ ad Gal. iij. Illa autē que sursum est hirlm / libera est. q̄ est mater nr̄a. Noīe etiā patrē et m̄ris oēs primi intelligunt. vt dicit augustinus. Un̄ fm̄ ipm̄ oīa vendēda sunt et danda p̄ paupib⁹ in extrema necessitate. qd si nō sit / trāsgredīt istud mādatū. Si ergo noīe patrē et m̄ris / oīs primus intelligitur / et nobilissimū inter proximōs ponit p̄ oībus. s. p̄m̄ et matrē. claz est q̄ illis p̄cipue honor debet / et subsidū. ¶ **¶** Et vt firmius obseruet adhuc hoc p̄ceptū / subiūgit premiū dicēs. vt sis logeu⁹ sup̄ terrā. Nā eccl. iij. Qui honorificat patrē et matrē. vita viuet longiore. Iustū enī est vt q̄ alteri⁹ vitā sustētat. vitā illius plōgetur. Sup̄ terrā inq̄t scz tā moziētū q̄s viuētiū. eo qz pietas ad oīa vtilis est. p̄missio / nē hñs vite q̄ nūc est et future. i. ad thi. iij

Expositio quinti

Quintū autē prece (precepti) ptū principale. et scdm̄ in ordīne eoz q̄ respiciūt primū et primū negatiū / est istud. Nō occides. Vbi p̄cipit qz nō ledat proximū in sua p̄sona. Nō occides igit supple hoīez teipm̄ videlicet. vel aliū. et duplī. videlicet aīa vel corpe. ¶ **¶** Sed p̄trariū huic p̄cepto videt haberi exo. xxij. Et maleficos nō patieris viuere. In quo v̄bo p̄cipit dñs fieri occisionē hic vero phibet. vñ cōtrari⁹ sibi ip̄i videt in legislatiōe. S3 ad hoc dicit qz p̄sone priuate q̄ nullā habet iurisdicōem vel autoritatē / hic phibet occidere legi autē vel ministro iusticie p̄cipit occidere Exo. xxij. Et sic nō est cōtrarietas. qz nō est circa idē seu respectu eiusdē. ¶ **¶** S3 nūquid aliquo modo priuate p̄sone licet absqz trāsgressiōe occidere. Videt qz sic. ad min⁹ in sui defensiōe. hoc ei iura p̄mittūt scz iniuriā p̄pullare et p̄pate vim vi repellere.

re. Itē ex ordine charitatis deo potius subuenire vite p̄rie. q̄s vite aliene. Unde volentē me p̄imere / poti⁹ occidere deo q̄s p̄mittere me occidi. Sed cōtra hoc videt esse illud math. v. Si q̄s te p̄cusserit in vna maxilla / p̄be ei et aliā. Et iō dicit quidā qz nullo mō licet occidere etiā defendendo / maxie autē viro p̄fecto. Et hec videt esse opinio anselmi. Nec fm̄ eos deo opinari qz me occisur⁹ sit / si eū nō occidero. sed qz de⁹ prestabit mihi auxiliū / vel euasione aut fuge beneficiū. Alij volūt / qz in sua defensione liceat occidere. eo qz lex occidere iubēdo vel saltē p̄mittēdo / talem defendentē se / in dicto casu iudicē cōstituit in aduersariū. Un̄ ipm̄ vice legi interficit. vñ lex p̄bēdo autoritatē / extulsa a pctō. Hoc tm̄ intellige. si necessitas ē inuitabilis. qm̄ si te p̄cusserit aduersari⁹ / et fugerit vel p̄cutere destiterit / eū repellere nō licet. vel seq̄ fugientē. qz hoc nō fieret ad p̄pulsatōem iniurie. sed ad vltionē. q̄ spectat ad solū iudicē. Et rudent isti ad illud math. v. Si q̄s te p̄cusserit in vna maxilla. rē. qz illud cōtinet cōsiliū non p̄ceptū. ¶ **¶** Et nota hic qz homicidiū multis modis fieri dicit. Fit enim qñqz sola mēte p̄ odii fraternū. Un̄ Joh. epla. i. ca. iij. Qui odit fratrem suū homicida est. Itē prauum exemplū relinquēdo. Ut enī dicit gregorius. tot mortibus digni sunt. q̄t prauitatis exēpla reliquerūt. Itē lingua et hoc tripliciter vel scz p̄tra legē quēqz morti adiudicando. Un̄. ij. reg. xij. dicit dauid variā p̄cussisse gladio qz morti dolose et iniuste adiudicauit. Itē mentiēdo. Un̄ Sapiē. i. Dō qd mentis occidit aīam. Itē cuiqz detraxerit. vñ dicit bernard. qz detractor vno ictu tres aīas interficit. suā. s. et illi⁹ quē sua detractōe inficit. et illius de quo detraxerit. qz sibi forsan p̄iudiciū mortis vel dāni irrepabilis sua detractōe parat et acq̄rit. Itē fit homicidiū manu q̄licūqz scilz p̄emptōe exteriori. siue p̄ gladiū. siue per venenū. siue p̄ aliā penā. Itē fit homicidiū p̄ subtractōem victus. scz corpis. Un̄ Amb. Pasce fame morientē. qz si nō pascis occidis. Siue victus subtractōe id ē verbi dei. Unde Ezech. iij. Si loquente me ad impiū. rē. Non annūciaueris ei rē vt auertat a via sua impia. rē. et ipse impius iniq̄tate sua moriat. sanguinē eius de manu tua req̄ram. Unde versus. Exēplū

mens. lingua. manus: subtractio victus:
Corporis & aie. dici faciunt homicidam

Exposito sexti pre-

Ex tū preceptū in or- (cepti
dine principali. & tertiu eoz q̄
respiciunt primū est istd. Non
mechaberis. Ubi p̄cipit vt nō
ledatur primū in re sibi iuncta p̄ legē. scz
in vxore. Et accipit hic sub noie mechie/
om̄is illicit⁹ ꝑcubitus / & q̄cunq; coit⁹ for-
nicari⁹. q̄uis mechia magis ꝑrie adulte-
riū dicat. De hos ei grece / adulteriū d̄r
latine. ¶ Et ad hanc reduci ꝑt fornicatio
spiritualis sicut ydolatria. De q̄ Jere. iij.
Dechata est cū lapide & ligno. ¶ Potest
etiā ad hanc reduci expositio praua sacre
scripture. Uñ. ij. ad Corin. ij. Non sumus
sicut plurimi adulterātes verbū dei. Uñ
hic nota q̄ fornicatio est mortale peccatū
Videf tamē ꝑtrariū eo q̄ actus natural.
Actus naturalis nō est ꝑctm̄. In sup cuz
coire sit necessariū ad ꝑseruatōem speciei
sicut comedere ad ꝑseruatōem individui
et in necessitate vt fame liceat etiā nō sua
rapere & comedere. qz tpe necessitatis om̄ia
sunt cōia. videf similt q̄ in seruēti deside-
rio coeūdi / posset q̄s nō suā rapere & cū ea
coire. Ad quod d̄r q̄ actus fornicatōnis
duplr̄ dicit. Uno modo dicit naturalis
eo. s. qz naturaliter fit. Alio modo dicitur
cōtra naturā. Et iuxta istum scdm̄ modū
duplr̄ adhuc dicit contra naturam. Uno
modo quādo fit cōtra naturā cōcubitū
qui est maris cū femina. & isto modo ꝑt
dici actus innaturalis. quia ꝑtra natura-
lem cōmixtōem. Alio modo dicit contra
naturā. qz scilz naturā in suis naturalib⁹
vulnerat & spoliat gratuitis. scz bono gr̄e
& virtutis. Et isto vltimo modo / ois for-
nicatio est cōtra naturā sicut om̄e pecca-
tū mortale. Corrupt enim naturalia & de-
struit om̄ia gratuita. Et qz isti sunt effect⁹
mortalis peccati / ꝑpter hoc patz fornicati-
onē esse ꝑctm̄ mortale. Et sic ꝑtz solutio
argumēti / qz licet fornicatio sit actus na-
turalis / qz scz naturalr̄ fit. est tñ innatura-
lis qz naturā corrūpit. Nec seq̄tur q̄ sit ac-
tus naturalis qz naturalit̄ fit. q̄ propte-
rea nō sit ꝑctm̄. vbi non debito modo fit.
¶ Et intellige q̄ coitus qui de se natura-
lis est / post ꝑtractā ꝑ peccatū primi parē-
tis cōcupiscētiā / est sicut cibus veneno

iunctus. q̄ q̄uis de se naturalis sit. tñ ꝑ-
pter venenā admixtōem interficit. nisi bñ
ficio tyriace / comedenti subueniat. Pari
modo & aīam cōcupiscētia carnalis inoz-
dinata interficit: nisi beneficio matrimonij
& honestate nuptiarum intercipiatur.
Nec ē simile de extrema necessitate famis
& desiderio seruēti coitus / qz si in necessi-
tate famis nō subueniat ꝑ alienū esuriē-
ti / p̄iret in diuiduū. Non sic autē p̄iret spe-
cies generis hūani / si nō satisfiat per coi-
tum alicui⁹ cū aliena. Nam saluat in alijs
Etiā ipse posset aliter saluare scz cogno-
scendo suā propriā vxorē. ¶ Sed quare
ponūtur duo ꝑcepta circa ꝑhibitōē illi-
citi coitus. s. Non mechaberis & nō cōcu-
piscēs vxorē proximi tui. cū vnū sub alio
possit subintelligi. Et similit̄ de istis duo-
bus. Non furtū facies & nō cōcupiscēs rē
proximi tui. cuz ois qui furat rem primi
concupiscat / & sic possit primū contineri
sub secūdo. Augu. soluit q̄ in duob⁹ ꝑre-
ceptis. s. nō mechandi & nō furādi / om̄ia
opa interdicta sunt. in alijs aut̄ duob⁹ in-
terdictis ipa omnis cōcupiscētia. Et quia
vtrobiz est peccatū / vtrobiz est mādatū
prohibitoriu. Nec similit̄ fit ꝑhibitio de
volūtate occidēdi sed tñ de actu. qz natu-
raliter sunt proni hoīes ad velle luxuria-
ri & ad actū luxuriandi. Similit̄ ad volū-
tatē habēdi alienū & ad actū. sicut ad ra-
pinā & furtum. Et iō due sunt ꝑhibitōes
& data duo ꝑcepta ꝑhibitoria. vnū cōhi-
bens ipam voluntatē aliud cōhibens ip-
sum actū. Non sic autē est in occidēdi. qz
homo naturalit̄ abhorret tam voluntatē
occidēdi q̄s actū. Quelibet enī creatura
suā spēm amat & nititur eā seruare nō de-
struere. nisi cū extra se erit ꝑ furozē ire vel
temere concupiscētie (precepti.

Exposito septimi

Ex primū preceptum in ordine
principali et quartū in ordine
eorum que respiciunt proximum.
quo scilicet ꝑhibet ledi ipse pro-
ximus / in rebus sibi nō ꝑ legem cōiunctis
sed fortuitis. & est istud. Non furtū facies
¶ Est autē furtum ꝑtractio rei aliene / in
uito dño / animo lucrādi. ¶ Florāter dicit
cōtractio quia q̄s furtū nō facit nisi ope
cōtractet. ¶ Dicit etiā rei aliene. quia i re
que plenissime mea est / nō facio furtum.

Secus aut si q̄s habeat mecū rem cōem
Dicit inuito dño. qz si credat dñm per
 missurū / z sub̄t iusta causa sic credendi
 etiā si dñs nō erat cōcessurus / nō tenetur
 furto. Si autē nō subsistit iusta causa sic
 credēdi / tenet furto. Ecōtra si crederet cō
 tractare rem dño iuito licet etiā cōtractet
 dño volēte. peccat tñ mortalit̄ z furtū fa
 cit. qz in peccatis cōtrahēdis z cōmitten
 dis / intētio principaliter attendit̄. **D**i
 cit etiā animo lucrādi. qz si q̄s ancillā ali
 enā in meretricē rapuerit / nō lucrī sed li
 bidinis causā / furtū p̄rie non facit secus
 autē si eā rapiat vt vēdat. **E**t nota q̄ ex
 tremā necessitate excusatur fur. qz tpe tan
 te necessitatis oīa sunt cōmunia. **E**t in
 tellige q̄ sub noīe furti intelligit̄ phibita
 om̄is vsurpatio illicita rei aliene animo
 dico lucrādi. q̄lis est rapina. vsura. nego
 ciatio fraudulenta z hmōi. **E**t nota q̄
 nō dicit. Nō facies rapinā / q̄uis rape sit
 generalius q̄ furari. Nam om̄is q̄ furat̄
 rapit z non ecōverso. Qd̄ fecit ideo. quia
 iudei q̄bus hmōi p̄cepta data sunt / p̄nio
 res sunt ad furtū qd̄ est occultū. q̄ ad ra
 pinā vbi testis adest. **E**t ideo occurrendo
 magis p̄culoso / furtū in phibitōe nomi
 nauit nō rapinā. Voluit tamē a pte totū
 intelligi. vt pote p̄ furtūz om̄e rei aliene
 vsurpatōem. **P**er hoc etiā phiberi vide
 tur nefiant violētē z nimie exactiones et
 tallie principū z militū in pplm suū. quia
 hoc videt̄ rapina esse. z species furti. Pro
 pter qd̄ d̄. **E**sa. i. P̄ncipes tui infideles
 focij furum. Sed circa hoc distinguit̄ ab
 aliq̄bus. qz aut tallie ille fuit sup seruos.
 aut sup colonos terre. Si sup seruos. cū
 nihil habeat nisi noīe dñi sui. videt̄ qd̄ do
 minus seruū suū talliare possit. z onera
 re q̄stumcūq̄ vult. Potest tamen dñs ni
 mis angariādo seruū suū / nimis q̄s erigē
 do et opprimēdo eū ita grauiter sic cōtra
 istd̄ p̄ceptū faciēdo peccare. qz iusticia
 dei erigit / vt vnusquisq̄ re sua debite tra
 tur. Non tamen vt sit rapina dicunt. nec
 oportet de necessitate restituere. licet pie
 tas hoc erigat. Si autē fiat sup colonos
 terre siue inhabitātes terrā / tūc taxanda
 est illaz talliaz seu exactionū acceptatio
 fm laborē principis vel militis quē hñt
 in defensione illius terre. quā ipsi coloni
 sic talliati inhabitāt. z etiā fm expensas
 quas necesse est principi vel militi facere

fm suam moderatā z honestā familiam.
 z si vltra erigāt / rapina est. z p̄ istud p̄ceptū
 inhiberetur. (p̄ceptū

Expositio octau

Octauū p̄ceptū in ordie prin
 cipali z quintū in ordine eozū
 que respiciūt primū quo. s. phi
 bet quis cōtra primū transgre
 di ore. s. ferendo falsum testimoniū. **E**t est
 istud. Non loq̄ris cōtra primū tuum fal
 sum testimoniū. **I**n quo z piurū z mē
 daciū phibent. qz vt dicit aug. lib. de mē
 dacio. Om̄e mendaciū / hoc genere verbi
 cōplectitur. Quisquis enī aliqd̄ enūciat
 phibet testimoniū animo suo. vñ si men
 titur / falsum testimoniū animo suo phi
 bet. **P**er hoc autē q̄ hic dicit contra p̄
 riuū. vt dicit aug. de questionib⁹ erodi.
 non videt̄ prohibere mendaciū qd̄ p̄dest
 alicui z nihil obest ei cui mentit̄. **E**t argu
 mentū q̄ est aliquod genus mendaciū qd̄
 non est mortale peccatū. illud scz qd̄ non
 fit cum libidine decipiendi vel nocendi.
Nec enī om̄is intentio vel libido fallēdi.
 efficit mortale peccatū. **P**redicat̄ enī hoc
 cōmpleū intētio fallēdi / et de mendacō
 p̄ncioso z de mēdacio iocoso. z de mēda
 cio officioso. sed tamē p̄ prius z p̄ posteri
 us. **E**t de se fm suam primariā intentōez
 nō dicit nisi de mendacio p̄ncioso. **E**t id̄
 solum fm se mendaciū p̄nciosum a mul
 tis reputat̄ esse mortale peccatū. vt videt̄
 velle p̄positū z magister Duilhelmus
 antiodorensis z alij magistri magni de
 cretoz. **S**unt autē fm augusti. octo ge
 nera mendacioz. quoz sufficientiā sic ac
 cipe. Tria enim in genere sunt mouētia
 ad mendaciū scilz nociuitas. libido men
 tiendi. z utilitas. **S**i autē nociuitas sit
 in causa hoc est si quis mentiat̄ vt noceat.
Aut ergo intendit inferre alicui nocumē
 tum spūs vt. s. subuertat a fide catholica /
 aut a regulis bonoz moz. vt sunt qui di
 cunt xpm non incarnatū. vel luxuriā nō
 esse peccatū mortale z hmōi. **E**t tūc est pri
 mus modus seu primū genus mendaciū
 scilz mētiri in doctrina pietatis z religio
 nis. z hoc est mortale peccatū. **A**ut inten
 dit nocumētū totius homis. quod p̄tin
 git duplicit̄. s. vel intendēdo nocere vni
 uersalit̄ z totaliter. z fm genus qd̄ om̄ib⁹
 nocet z nulli p̄dest. vt q̄ mēdaciū p̄sequitur

hominē ad mortē Et est scđs modus seu scđm genus mendaciū. Et istud est pctm mortale. Aut intendēdo nocere particulariter z fm genus qđ alicui nocet z alicui pdest. vt est mendaciū mercatorū z calūniatorū. Et est tertius modus seu tertium genus mendaciū. z istud similr est pctm mortale. Et vocat qđlibet istoz triū generū mēdaciū pniciosum. Si autē libido mentienti sit in causa. hoc est si qđs mentiat ex sola libidine/tūc aut mouet tñ ex affectiōe z intēctiōe mentiedi. z non ppter aliđ. Et est quartus modus seu quartū genus mendaciū. qđ vocat mendaciū libidinosum. z ponit mortale pctm. Aut mouet ex intēctiōe mouendi auditorē ad cōplacentiā vel risum. Et est quintus modus seu quintū genus mēdaciū qđ vocat mendaciū iocosum. qđ ponitur vt cōius veniale peccatū. Aut vtilitas aliq est in causa. hoc ē si qđs mentiat vt sibi vel alteri prosit. Et tūc aut vtilitas illa psistit in bonis fortune que perdi pnt. vt si quis mentiat/ne p raptores suā pecuniā amittat. Et est sextus modus seu sextum genus mendaciū. Aut illa vtilitas psistit in bonis corpis. vt cū qđs mentiat pro saluādo vitā homis. vt si homo querat pro eū occidendo aut ad mortem ducendo. z mentiēdo dicat se non vidisse vel nescire vbi sit. Et est septimus modus seu septimū genus. Aut illa vtilitas psistit in bonis anie/que tamē sic sunt in anima vt quodāmodo etiā habeāt esse in corpe. vt cum quis mentiat pro sua aut alterius pudicitia vel virginitate seruanda. Et est octauus modus seu octauū genū mēdaciū/fm debita assignatiōem augustini. Et vocat quodlibet istoz triū vltimozū generū mendacium officiosum. z de se ponitur esse peccata venialia.

De triplici genere

mendaciū. In summa nota qđ in genere est triplex mendaciū. s. pniciosum libidinosum officiosum. Primum. s. pniciosum cōtinet sub se tria prima genera supposita z declarata. Et est semper mortale pctm. Scđm scilz libidinosum cōtinet sub se quartū genus supra positū z declaratū quod ponit mortale. Et quintū qđ dicit iocosum z ab oibus ponit veniale. Tertium. s. officiosum cōtinet sub se sextū septimū z octauū genera etiā supra posi-

ta z declarata. Et est semp veniale. nisi ex accidenti efficeretur mortale.

Expositio noni et decimi preceptorum legis.

Nonū z decimū mandata in ordine principali/ z sextū z septimū in ordine eoz que respiciunt primū. eo qđ diuerso modo ordinatur fm ordinē textus exodi z deuteronomij simul ptractent. in quibus prohibet trāsgressio in corde cōtra primum. Fit autē trāsgressio in corde dupliciter videlicet qđtum ad cōcupiscentiā carnis. cōtra quā ponitur nonū mandatū qđ est Non desiderabis vxorē primi tui Quod ponit nonū preceptū fm magistrū in libententia. et fm aug. z scđm libz deuteronomij. licet aliter ordinet in exodo. Item fit trāsgressio contra primū in corde qđtum ad cōcupiscentiā oculoꝝ. cōtra quā ponitur decimū mandatū. quod est. Non cōcupisces domū proximū tui. qđ ponitur in exodo nonū. In quibz notandum qđ prohibet speciali mādato cōcupiscentia carnis z concupiscentia oculoꝝ/potius qđ cōcupiscentia alioꝝ malozū actūū. qz iste due cōcupiscentie hnt delectatiōes suas etiā ante opus. z nō tñ conuictas opē vt dicit august. Et cum hoc etiā habet in ope no cōmentū proximū. qđ nō sic est in cōcupiscentiis alioꝝ actūū. Et ideo propter istā turpitudinē istaz cōcupiscentiarum/que sic sunt ante opus/reprimendā data sunt ista mandata que prohibet cordis cogitatum. Vel propter causam sup in fine sexti mandati assignatā. Porro quod subdit. Non seruū nō ancillam. zē quod annectit nono mādato scđm ordinem exodi. z decimo scz de nō cōcupiscendo domū proximū. scđm ordinē deute. v. specialiter ad decimū pncip mandatum. Ordinatur tamē cum nono scđm dictū ordinē exod. eo forte qđ ea que ibi enumerat sunt res mobiles sicut vxor de qua est nonū mandatū.

Unde sumitur numerus seu sufficientia preceptorū legis.

Non restat videre numerum z sufficientiā istoz decem pceptorum seu mandatorū leg. Circa qđ nota qđ sicut supra dictū

est lex preceptorum posita est propter transgressionem. Transgressio autem in primo suo genere quantum ad materiam presentem attingit dupliciter habet fieri scilicet directe contra deum. vel directe contra proximum.

De triplici modo

transgressionis contra deum. **C**ontra deum autem contingit directe transgressionem fieri tripliciter. scilicet corde ore et opere. Corde autem fit contra deum transgressio. cum quis. scilicet a deo auertit per idolatriam vel homini quod per primum preceptum seu mandatum prohibetur in quo dicitur. Non habebis deos alienos coram me. etc. Ore fit contra deum transgressio per nomen scilicet suum mentiendo. blasphemando. piurando. etc. Quod per secundum preceptum seu mandatum prohibetur. in quo dicitur. Non assumes nomen dei tui in vanum etc. Opere autem fit contra deum transgressio. quando scilicet tempe debito et ad dei cultum principaliter deputato fit operatio non licita vel illi cultui seu illi tempe non conveniens. Quod per tertium preceptum seu mandatum prohibetur in quo dicitur. Memoro ut diem sabbati sanctifices. etc. **C**ontra proximum contingit directe transgressionem fieri dupliciter. Vel omissione scilicet boni ad quod quis erga proximum tenetur. Vel illatione mali quod quis sibi inferre non deberet. Contra primum. scilicet contra omissionem boni ad quod quis erga proximum tenetur datur quantum preceptum seu mandatum quod est Honorare patrem tuum et matrem tuam. etc. Illatione vero mali contingit tripliciter contra proximum transgressionem fieri. scilicet opere ore et corde. **O**pere quidem dupliciter Vel scilicet malum proximo inferendo in se ipso id est in sua propria persona. Quod per quintum preceptum seu mandatum prohibetur in quo dicitur. Non occides. Vel proximo inferendo in re sua. Et hoc iterum dupliciter. Vel scilicet in re sua sibi per legem coniuncta ut est vxor. Quod per sextum preceptum seu mandatum prohibetur in quo dicitur. Non mechaberis. Vel in re sua non sibi per legem coniuncta sed omnino separata. qualia sunt bona fortuita. Quod per septimum preceptum seu mandatum prohibetur in quo dicitur. Non furum facies. **O**re fit contra proximum transgressio sibi mentiendo. fallendo. decipiendo. falsum testificando. Quod per octavum preceptum seu mandatum prohibetur in quo di-

citur. Non loquaris contra proximum tuum falsum testimonium. etc. **C**orde denique fit contra primum transgressio dupliciter. Vel scilicet quantum ad concupiscentiam carnis. Contra quod datum est nonum preceptum seu mandatum. in quo dicitur. Non desiderabis vxorem proximi tui. Vel quantum ad concupiscentiam oculorum. Contra quod datum est decimum et ultimum preceptum seu mandatum. in quo dicitur. Non concupisces domum proximi tui. non seruum non ancillam. etc.

Qualiter per decem

precepta legis omne peccatum mortale prohibetur. **O**stremo notandum est qualiter in decalogo fit virtualiter et effectiue omnis peccati mortalis prohibitio. Prohibent enim ibi septem capitalia peccata. **I**n primo quippe precepto seu mandato prohibetur superbia. Ita etenim orationi. intimo debito quod cultui contrariatur. Unde ecclesiasticus. Initium superbie hominis apostatare a deo. **I**nvidia autem prohibetur in quarto precepto seu mandato. Ibi enim ut a parte totum intelligatur precipitur unicuique honorem debitum impedere quod facere non sinit invidia. **I**ra autem prohibetur in quinto precepto seu mandato. Ibi enim perfecte intelligendo prohibetur occisio seu homicidium omne quod nocentium in persona proximi. ad que inducit ira. **I**uraria vero tam corporalis quam mentalis prohibetur in sexto precepto seu mandato et in nono. Ibi enim prohibetur mechalia omnis quod illicitus concubitus. et etiam omnis illicita carnis concupiscentia. **B**ulsa autem que deseruit luxurie in eisdem duobus preceptis effectiue prohibetur. Sicut enim in natura nutritiua deseruit generatiue. ita in vicijs gula deseruit luxurie. Vel secundum alios Bulsa in primo mandato prohibetur. Bulosi enim ut communius deum non colunt sed ventrem suum. Unde ad Phil. iij. Quorum deus venter est. etc. **A**cedia vero in tertio precepto seu mandato prohibetur. Ibi enim precipitur debita sabbati sanctificatio. quod proprie fit per spirituales animi quietem in deum. feruentem quod et diligentem laudem dei. Cuius contrarium omnino efficit acedia. que in se ipsa quietem extra deum querens tabescit et a laude diuina torpet. **A**uaricia tam realis seu exterior quam etiam mentalis prohibetur in septimo precepto seu mandato.

Compendiū theologie

z in decimo. Ibi enim phibetur furtum
omnis q̄ rei aliene vsurpatio in debita q̄
detentio. Et etiā omnis mētalis bonorū
z rerum illicita cōcupiscentia.

Quod effectuali

ter in primo precepto phibet omne pecca-
tum. Potest etiā z aliter dici. qz scz in pri-
mo p̄cepto seu mādato phibet nō tantū
omne capitale peccatū. q̄n etiā omne pecca-
tū mortale. Tunc enim est pctm̄ mortale
cū homo plus yel eque aliquā creaturam
diligat sicut deū. Quod plane in p̄rio pre-
cepto seu mādato qd̄ est de vno deo super
om̄ia diligēdo z colendo phibet. z sic ex
p̄sequenti omne mortale pctm̄ in illo p̄rio
precepto effectuali cēsetur phibitum

Alius modus po-

nendi prohibitionē septē peccatorū mor-
talium p̄ decem precepta legis.

Sunt z alij aliter imaginantes
qui adhuc ampli⁹ ipsa septem
peccata capitalia p̄ dicta decem
legis precepta seu mādata phī-
beri cōcipiūt z ponūt. cōsiderādo scz ple-
nariā ipsoꝝ p̄ceptoꝝ seu mādatoꝝ in-
tentionē. finē z effectū. Dicūt enī supbiā
phiberi p̄ primū p̄ceptū. De phibitō-
ne supbie p̄ primū p̄ scdm̄ p̄ tertiu p̄ q̄rtū
Etenim vt dicūt iuxta quod supra tactū est
supbia facit apostatāre a deo. supbia pro-
cliuus est ad contēnendū blasphemandū
q̄ nomē dei. Superbia nō se faciliter ad
debitā sabbati sanctificationē deuotū q̄
cultū deo exhibendū disponit. Superbia
nō libet̄ debitū patri z matri ac alijs q̄-
bus cōuenit honorē impendit. De pro-
hibitiōe inuidie. Dicūt enī vt supra inui-
diā phiberi p̄ quartū p̄ceptū p̄ quin-
tū p̄ octauū. Etenim inuidiā nō faciliter
ad debitū tam patrī z matri q̄ alijs q̄bus
p̄uenit honorē impendēdū aīm inclināt
Inuidiā sepe primū aīo z interdū verbo
necat. eius q̄ mortē optat z in ea exultat
Inuidiā libet̄ primo detrahāt falsum q̄
de eo testimoniū phibet. De phibitiōe
ire. Itē dicunt. zc. p̄ scdm̄ p̄ceptū p̄ q̄n-
tū z octauū. Etenim ira facilis est ad nomē
dei in vanū sumendū z blasphemandū. Ira
procliuus est ad occisionē seu lesionē pri-
mo in sua prop̄a p̄sona inferēdū. Ira eti-
am inclināt̄ est ad primū ybis iniuriā

dū. z damnificandū. De phibitiōe du-
plicis luxurie. Per sextū p̄ceptū z nonū
dicūt phiberi duplicē luxuriā. actualē scz
z mentalē. Luxuria et̄nī put̄ in nomen
trāsīt vicij capitalis. dicūt om̄is illicit⁹ et
indebitus actualis zcubitus. Dicūt etiā
om̄is illicita zcubiscentia carnalis. De
phibitiōe gula. Dicūt gulā phiberi p̄ pri-
mū p̄ceptū. p̄ tertiu p̄ sextū. p̄ nonū. Per
primū quidē eo respectu quo supra decla-
ratū est. Etenim gulosi vt cōius deū nō de-
bite colunt sed ventrē suū. Gula respectu
tertij p̄cepti nō faciliter inclināt ad debi-
te sanctificandū sabbatū. ea q̄ supportā-
dum. q̄ ad dictā sanctificatiōem spectant.
Per sextū vero z nonū p̄ceptū eo respectu
vt supra declaratiū est phiberi dicūt q̄ lu-
ruria cui deseruit. De phibitiōe ace-
die. Dicūt acediā phiberi p̄ tertiu p̄-
ceptū p̄ quartū. p̄ tertiu quidē eo respectu
quo supra declaratiū est. Respectu vero q̄r-
ti p̄cepti. qz acediā q̄ de se negligēs incu-
ria z torpēs est. oīno impeditina z oppo-
sita videtur debite honoratōis p̄uisioni
z sustentationis pentū/ eoꝝ q̄ quib⁹
conuenit. De phibitiōe duplicis auar-
icie. Duplicē auariciā. exteriorē scz z mē-
talem dicūt phiberi p̄ primū p̄ceptū
p̄ quartū p̄ septimū p̄ decimū. Etenim re-
spectu primi p̄cepti auaricia. que iuxta
dictū apli ad eph. v. pprie idoloꝝ seruit⁹
est. deū non debite colit. Respectu quarti
p̄cepti manifestū est auariciā debite con-
trariari honoratiōi subuentiōi z pro-
uisioni pentū z alioꝝ q̄ quib⁹ conuenit. Re-
spectu vero septimi p̄cepti z decimi. sa-
tisfacta est supra declaratiō. Possent et
alijs modis alijs q̄ respectib⁹ z rationib⁹
ipsa septē peccata capitalia p̄ dicta decem
legis precepta z mādata phibita dici z
assignari. iuxta varios conceptus varias
q̄ imaginationes hominū.

Explicit secundus tracta-
tus huius libelli q̄ est de
expositione decem prece-
ptoꝝ seu mādatoꝝ leḡ.